

אלא חמץ נוקשה, או שאינו בעין אלא בתערובת.

[כאמור, כך היא דרך רש"י בפירושו המשנה⁽⁵⁾].

תמרוקי הנשים עוברים ב"בל יראה"⁽⁴⁾ וכפי שיבואר בגמרא מהם תכשיטי הנשים האמורים כאן.

זה הכלל: **כל שהוא ממין דגן** — הרי זה עובר עליו בפסח ב"בל יראה". ואף שאינו

אוסרים, לולא שנתרבו מ"כל מחצת". ולא נאמר ריבוי זה אלא באכילה, ולא בראיה. ויש מן הראשונים שתירצו, שמאחר שהתרבו לאכילה נאסרים אף בראיה. שהרי הוקשה השבתת שאור לאכילת חמץ [ה ב]. ודחה רבינו דוד תירוץ זה. שהרי לא הוקשה השבתה אלא לאכילת חמץ גמור שהוא בכרת. וכדכתיב "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש היא מישראל".

וביישוב דברי רש"י בתערובת, כבר נתבאר בשם הראשונים, בהערה הבאה.

וביישוב דברי רש"י מג' מיני נוקשה דמתניתין, כתבו האחרונים דבאמת חמץ גמור הם. והטעם שלולי הריבוי היו פטורים על אכילתם, אינו אלא משום שאינם ראויים כל כך לאכילה, ולא דרך הנאה היא. ואין זו סיבה להפקיעם מ"בל יראה".

ויעוין במנחת ברוך שנתקשה בדבריהם, ממה נפשך. אם אינם ראויים לאכילת אדם, פטורא הוא בחפצא דחמץ. דהא כנבילה שאינה ראויה לגר הוא [כדכתב הר"ן] לקמן מה ב לענין הפת שעופשה. ואם עדיין ראוי הוא למאכל אדם, אמאי לאו דרך הנאה הוא. והלא אף אם הורע קצת טעמו, עדיין אכילה היא, כל זמן שלא נפסל לגמרי.

ויש ליישב, שבדבר העומד לאכילה ודאי צדקו דבריו. אבל שאני הני ג' מינים, שמקלקלם בידיים כדי שיהיו ראויים למלאכתן. ושוב אינם עומדים לאכילה אלא למלאכה. והוא דומיא דחלב חי שהניחו על גבי מכתו, דאינו דרך הנאה, משום שאינו עומד לכך. קהלות יעקב.

הם חמץ נוקשה, ובין אם נאמר שהם תערובת חמץ גמור, מכל משמע דרבי אלעזר מודה לכל דברי תנא קמא, ולא בא אלא להוסיף עליהם. מיהו, לשיטות דלכולי עלמא נוקשה מתבער מדרבנן [יעוין בהערה 13], אין הכרח לזה. שהרי לא פליגי רבי אליעזר וחכמים אלא לענין מלקות דאכילה. אבל רישא אתי שפיר אף לרבי אליעזר. מהר"ם חלאוה.

4. ומוסיף רבי אליעזר על תנא קמא. דתנא קמא לא קאמר אלא שעוברים על חמץ גמור בתערובת או על נוקשה בעין. ולרבי אליעזר, עוברים אף על נוקשה בתערובת, וכגון תכשיטי נשים. בעל המאור.

אכן מתוספות לא משמע כן. ולדרכם יש לפרש, דתנא קמא סבר שתכשיטי נשים הם נוקשה בתערובת. ורבי אליעזר סבר דנוקשה בעין הם. או דסבר דלאו נוקשה נינהו. אלא הם חמץ גמור בתערובת. מהרש"א.

וכתב החזון איש [סימן קכד לדרך מד א] שאף למבואר בראשונים דאין עוברים על נוקשה בתערובת, מיהו, אם יש בו כזית בכדי אכילת פרס לוקים עליו. דבשיעור כזה חשיב כנוקשה בעין וכמבואר לקמן [מד א], דאינו נידון כתערובת לכולי עלמא. אבל בחידושי רבינו חיים הלוי כתב בדעת הרמב"ם לא כן. ויעוין לקמן בדרך מה ב, בהערה 15.

ובהשגות הראב"ד על הרי"ף כתב, דלא בא רבי אליעזר לחלוק. אלא לגלות על תכשיטי הנשים, שיש בהם חשש חמץ.

5. והקשו עליו תוספות, מהיכי תיתי לאוסרם ב"בל יראה"? והלא אף באכילה לא היינו